

етнонаціональний состав, соціально-економічні фактори, ціннісні орієнтації, мережа "Інтернет" і інші СМІ, а також домінуюча культура соціального середовища.

Ключові слова: соціокультурне середовище, комунікація, ідентифікація, ідентичність, етнонаціональність.

Vergizova V. M. Communication in social and cultural space of Ukrainian Youth Priazovya.

The article discusses communication in the youth social and cultural space, and explores the factors that influence changes in quality indicators communicants. The study proved that at the current state of youth communication influence: regional features, etnonatsonalnyi composition, socio-economic factors, value orientation, the Internet and other media, and the dominant culture of the social environment.

Keywords: socio-cultural environment, communication, identification, identity, ethno-national.

Козуб О. О.

КОСМОПОЛІС ЯК АБСОЛЮТНА МЕТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ КОСМОПОЛІТИЗМУ

У статті на основі тенденцій сучасності аналізується можливість створення Світової держави – Космополісу, яка стала б оптимальним рішенням в упорядкуванні міждержавного існування. Також наведений механізм її функціонування та необхідні трансформації для реалізації запропонованої концепції.

Ключові слова: Космополіс, космополітизм, держава, світове громадянство.

Сьогодні, коли кожен день сповнений низками тривожних новин про збройні конфлікти, економічні кризи та нові глобальні катаклізми, постає питання збереження людства як виду та встановлення миру як умови уникнення самознищення. Завершення трансформаційних процесів всередині ісламського світу поставить світ перед необхідністю побудови нової системи зв'язків, нового укладу життя та співіснування. Одним із шляхів вирішення цих питань постає можливість створення Космополісу – світової держави, що поєднає не тільки нині ворогуючих суб'єктів, а людство взагалі та дозволить створити світ миру, взаємоповаги та взаєморозуміння.

Метою статті є формування загальної концепції Космополісу з

розробкою механізму його функціонування.

Питання створення Світової держави та її організації розглядалися багатьма мислителями різних часів та народів. Ідея Космополісу є центральною в концепції принципу космополітизму та є свідченням його реалізації. Тож аналіз цього явища можна зустріти в роботах “ідеологів” космополітизму: У. Бека [1; 2; 9], Д. Арчібугі [7; 8], К. Е. Аппія, Ж. Дерріда, С. Малколмсон, Дж. Хелд тощо. Їх позиції щодо устрою “Нової” держави різняться, та кожен зробив значний внесок в розробку досліджуваного питання. Особливе місце ми віддаємо І. Канту, оскільки у праці “До вічного миру” [3] він фактично зображує шлях до упорядкування міждержавних відносин для створення космополітичної картини світу.

Питання побудови “ідеальної” держави турбувало мислителів всіх часів. Найвідомішими спробами систематизації цієї ідеї є “Град Божий” Августина Блаженого, “Утопія” Томаса Мора та “Місто Сонця” Томмазо Кампанелі. В кожному з цих творів автори намагалися знайти найкращий уклад для існування та співіснування людей, але їх “міста” є скоріше фантастичними, утопічними та далекими від реальності.

Звернемося до античності, де ще за часів Олександра Македонського була сформована первинна, але, на нашу думку, найоптимальніша концепція устрою держави – Світової – Космополісу. Американський дослідник Ст. Тулмін пише наступне у своїй книзі “Космополіс”: “коли Олександр Великий розширив горизонти еліну за межі окремих міст-держав, з’являються філософи стоїки, які поєднали “природний” та “соціальний” порядки в єдине ціле. Вони стверджували, що все в світі різним чином свідчить про “порядок”, який виражає Розум, який поєднує всі речі в єдине. Соціальні та природні системи є двома сторонами одного й того ж всеохоплюючого *cosmos + polis* – (*cosmopolis*) Космополіса” [11, 68]. Стоїки уявляють “Космополіс” як світове співтовариство розумних істот, засноване на принципі справедливості як нормі “природного права” [12], вони “приходять” до Космополісу через людину. Вони стверджували, що душа кожної людини – це частина Світової душі – Логосу та відповідно через цю прилученісь люди є громадянами єдиної світової держави – “Космополісу”. Устрій Космополісу вони бачили наступним: являючись громадянами єдиної Світової держави, люди мають брати участь і в громадянському житті реальних держав – якщо це не змушує їх до аморальних вчинків [6, 609-610]. В останньому реченні розкривається й форма державного устрою “новоутворення” – федеративний, за якого людина є одночасно

громадянином своєї країни та всезагальної Планетарної держави.

Повернемося до сьогодення, аби проаналізувавши його тенденції, оцінити можливість побудови Космополісу в наш час. Характерними рисами сучасного світу можна назвати наступні: поглиблення та розширення взаємозв'язків та взаємозалежностей в світі, які поширюються абсолютно на всі сфери життя та діяльності людини, інтенсифікація соціальних відносин, перехід від національних відносин через міжнародні до світових (глобальних), безперервний рух капіталу, технологій, інформації, людей в масштабах планети, прискорення економічної та політичної інтеграцій, відхід в минуле держав-націй з їх подальшою трансформацією в нові еволюційні види. Глобалізовані форми зв'язків та процесів формують мета-простір існування, що охоплює планету як єдиний соціальний організм. Існуючий цивілізаційний устрій еволюційно трансформується в новий – космополітичний. Космополітизація світу постає не тільки як логічний поступ, а й необхідний, для встановлення миру та подальшого його збереження. Окрім інтеграційних процесів в усіх сферах життєдіяльності людини, ми спостерігаємо тяжіння держав до об'єднання у вигляді створення міжнародних організацій та міждержавних союзів, які в свою чергу також переплітаються та поєднуються, створюючи все більші форми. Сьогодні кожна держава є членом того чи іншого інтеграційного союзу та є залученою в загальний процес формування спільного планетарного економічного, політичного, культурного, соціального тощо простору. Все це свідчить не тільки про можливість створення Космополісу, а й про фактичне його будівництво.

Оскільки ми вважаємо єдино можливим створення Світової держави виключно на мирних добровільних засадах, то Космополіс може бути побудований тільки на умовах всезагальної згоди. Таким чином, Космополіс стає реалізацією Договірної теорії походження держави (Гроцій, Гоббс, Руссо), тобто створюється на основі угоди (договору) між людьми.

І. Кант неодноразово піднімає питання створення всезагальної держави. Досягнення всезагального правового громадянського суспільства він визначає як ключову проблему людського роду [3]. У праці “До вічного миру” І. Кант пропонує таку систему правового устрою: “Правовий устрій стосовно громадян має бути наступним: устрій за правом державного громадянства людей в складі народу (*ius civitatis*); устрій по міжнародному праву держав в їх відношенні один до одного (*ius gentium*); устрій за правом всесвітнього громадянства (*ius cosmopoliticum*), оскільки люди та держави, які знаходяться між

собою у зовнішніх взаємовпливових відносинах, мають розглядатися як громадяни загальнолюдської держави. Цей поділ не довільний, навпаки, він необхідний з точки зору ідеї про вічний мир” [3].

Також І. Кант вказує на те, що устрій в кожній державі має бути республіканським, встановлений на принципах свободи членів суспільства (як людей), рівності перед загальним законом, а також загальної рівності як громадян єдиної Планетарної держави [3].

Що стосується загальної системи права, на нашу думку, дуже скоро вона буде сформована. По-перше, вже існує міжнародне право, яке регулює міждержавні стосунки, по-друге, законодавства країн не принципово різняться між собою, тож буде доцільним створити єдине законодавче поле для всіх мешканців планети без їх міждержавного поділу, що також посприє побудові єдиної Світової держави та оптимального світового порядку. Це дозволить забезпечити особисті свободи всіх членів суспільства та гармонійне поєднання цих свобод із законами, однаково обов’язковими для всіх громадян [4].

У творенні Космополісу на перший план виходять не економічні відносини, а воля та свідомість людей, загальні цінності та мораль. Основними засадними принципами такого об’єднання є: солідарність, толерантність, рівність, плюралізм, мультикультуралізм, мультинаціоналізм, взаємопідтримка та взаємоповага, невтручання у внутрішні справи один одного, сприяння загальному розвитку, збереження миру, верховенство права, найвища цінність – життя тощо [3].

Хибною є думка про те, що космополітизм закликає до відмови від національних традицій та особливостей, хоча багато науковців саме в цьому вбачають основу для побудови космополітичного світу – стирання національних ідентичностей та створення Світового громадянства. Навпаки, космополітичний світогляд підкреслює та культивує індивідуальність, Іншість. Таким чином, в межах Космополісу має відбуватися збереження та розвиток національних культур, національних традицій, логічний взаємообмін між суб’єктами своїми надбаннями зі збереженням своєї ідентичності. В космополітичному суспільстві представники різних країн, релігійних вподобань, світоглядних позицій тощо формують відносини взаємоповаги та взаємопідтримки незалежно від їх різниці (Квами Ентоні Аппія, М. П. Драгоманов) [10]. В космополітичному устрої на перший план виходить визнання людської гідності, унікальності, цінності життя, які мають бути затверджені та захищені міжнародним правом, яке в межах Космополісу трансформується в світове – космополітичне. Таким чином, Світове громадянство передбачає мультинаціональність, мультиетнічність, мультиіндивідуальність.

Ульріх Бек (один з найвідоміших ідеологів принципу космополітизму сучасності) бачить космополітичний світ, який складається з плюралізму держав на базі глобального та регіонального консенсусу. Особливу роль він надає Неурядовим організаціям та споживачам як основним рушіям поєднання в різних сферах життя [1]. Втім Ульріх Бек є автором, що надає особливого значення економічній сфері людського життя і вбачає саме в економіці основу для побудови космополітичної спільноти (на основі глобалізаційних процесів). Ми відносимо його концепцію до числа радикальних, інколи навіть агресивних. Оскільки не один раз він висловлювався про боротьбу задля побудови Космополісу. Ми в свою чергу ставимо на перший план духовні, моральні та етичні принципи, як засадні для мирного співіснування.

Побудова Світової держави дозволяє створити сприятливий простір для постійного політичного, економічного, культурного, соціального тощо діалогу. Це значно полегшить як міждержавне спілкування, так і прискорить вирішення глобальних питань. Це дозволить створити єдиний світовий порядок, що і лежить в основі принципу космополітизму. Як зазначає Дж. Хелд, “космополітизм передбачає зобов’язання працювати над встановленням міжнародного співтовариства демократичних держав, прихильних підтримці міжнародного публічного права як всередині своїх держав, так і поза ними” [5].

Ще одним важливим аспектом в питанні створення Планетарної держави постає зростаюча кількість глобальних проблем, які ставлять під загрозу існування людства. В першу чергу це стосується захисту та збереження навколишнього середовища як основи існування людського виду та інших живих істот планети Земля. Боротьба за виживання має спонукати людей до об’єднання в ім’я збереження життя. Ніщо так не поєднує людей, як спільний ворог. Тож треба припинити шукати ворогів серед своїх та звернути погляди на реальні загрози, поєднатися заради спасіння.

Головною проблемою шляху до створення Світової держави постають особисті амбіції суб’єктів міжнародних відносин. “...Доки держави витрачають всі свої сили на досягнення своїх пихатих та насильницьких завойовницьких цілей і тому постійно ускладнюють повільну роботу над внутрішнім удосконаленням образу мислення своїх громадян... не можна чекати будь-якого покращення в сфері моралі” [4, 18]. Окрім зовнішніх амбіцій держав-учасниць важливим питанням постає впорядкування їх внутрішніх проблем. Лише внутрішня гармонія може дозволити побудувати гармонійні

міждержавні планетарні стосунки.

Ще одним важливим питанням у побудові Космополісу є створення світового уряду. Оскільки правління в Космополісі буде засноване на теорії розподілу влади (Монтеск'є), то на базі місцевого самоврядування та державних урядів має бути створений і планетарний уряд, який так само буде включати законодавчу, виконавчу та судову владу. Світовий уряд має працювати заради всього людства, вирішувати питання збереження життя та врегулювання між людських та міждержавних конфліктів. Об'єднання світу під одним початком дозволило б вирішити багато існуючих та можливих конфліктів. Роль світового уряду в тій чи іншій мірі сьогодні належить різним міжнародним організаціям. Та судячи з дисбалансу, який нині панує в світі, їх робота є недостатньо ефективною. Тож створення єдиної загальної інституціональної урядової системи є необхідним для загального світового впорядкування. Формування уряду має відбуватися електорально з визнаних та поважних громадян світу: науковців, просвітників, філософів, миротворців, захисників прав та свобод людей.

Побудову етичного правового громадянського суспільства І. Кант називає найвищою метою всієї історії людства, всіх народів, націй та рас. Досягнення цієї мети не може бути результатом стихійного розвитку людства, воно повинно бути плодом його спрямованої та розумної діяльності, наслідком просвітництва, розвитку культури [4].

Варто зазначити один важливий факт. Космополіс є не фізичне виникнення держави. Це нова система відносин, ставлення один до одного та ведення своєї політики в ім'я загального миру. Авжеж, Космополіс передбачає стирання кордонів та створення єдиного простору, та при цьому кожна держава, нація, етнос зберігають свою ідентичність, автономність та самостійність. Головною метою держав-учасниць (а Космополіс передбачає участь всіх держав світу) є уникнення війни, збереження миру, розподіл ресурсів, підтримка та розвиток життя на планеті.

Отже, Космополіс – це Планетарна держава, яка поєднує всі держави світу в одну підпорядковану єдиному урядові систему, всіх людей – в громадян Світу. Побудова Світової держави є абсолютною метою реалізації принципу космополітизму, адже саме в ній здійснюються всі засади принципу. Інакше функціонування держави не можливе. Сьогодні світ вже стоїть на порозі до створення досліджуваного явища, оскільки активно спостерігаються тенденції до світової інтеграції та подальше поглиблення взаємозв'язків та взаємозалежностей. Сьогодні побудова Космополісу є не тільки

еволюційно логічним кроком на шляху світового поступу, але й необхідною умовою збереження людського виду та життя на планеті. Формою державного устрою Космополісу є федерація, державного правління – республіка, регулюється на основі космополітичної системи права та функціонує на засадах космополітичної демократії. Уряд формується електорально з поважних людей суспільства та вирішує питання збереження миру та врегулювання стосунків між громадянами та державами. Перш ніж будувати Планетарну державу, в країнах світу має відбутися внутрішнє упорядкування задля створення гармонійних умов для переходу до світової єдності. Окрім врегулювання внутрішніх негараздів важливим є формування ідеологічної моральної основи в кожного громадянина світу, оскільки в першу чергу не держави, а кожна окрема людина є частиною Планетарного суспільства та Єдиної загальної держави.

Існує ще ціла низка питань, які необхідно вирішити на шляху до побудови Світової держави, та ми віримо, що невдовзі утопія з назвою “Космополіс” перетвореться на реальність, оскільки його фундамент вже закладено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бек У. Власть и её оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономия. – М. : Прогресс-Традиция, 2007. – 464 с.
2. Бек У. Космополитическое общество и его враги // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2003. – Том IV. – № 1. – С. 24-53.
3. Кант И. К вечному миру. Сочинения в 6 томах. – Том 6. – М., 1966. – 743 с.
4. Кант И. Идея всеобщей Истории во всемирно-гражданском плане. Сочинения в 6 томах. – Том 6. – М., 1966. – 743 с.
5. Миненков Г. Космополитизм и космополитическая идентичность / Тезисы доклада “Космополитизм и космополитическая идентичность: практики интерпретации”, Минск, 11 марта 2007 [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://n-europe.eu>.
6. Нестеренко В. Стоицизм // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. ред. колегії) – К. : Абрис, 2002. – С. 609-610.
7. Archibugi D. Cosmopolitan Democracy and its Critics: A Review // European Journal of International Relations. 10(3). 2004. – P. 437-473.
8. Archibugi D. Principles of Cosmopolitan Democracy [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Principles.PDF>.
9. Beck U. The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity British Journal of Sociology. Vol. 51. Issue N 1. 2000. – P. 79-105.

10. Cosmopolitanism. [електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.absoluteastronomy.com/topics/Cosmopolitanism>.
11. Toulmin St. Cosmopolis. The Hidden Agenda of Modernity. – Chicago, 1992. – P. 68.
12. Философия: Энциклопедический словарь / под редакцией А. А. Ивина. – М. : Гардарики, 2004. – 1072 с.

Козуб О. А. Космополис как абсолютная цель реализации принципа космополитизма.

В статье на основе тенденций современности анализируется возможность создания Мирового государства – Космополиса, которое стало бы оптимальным решением в упорядочивании межгосударственного существования. Также представлен механизм его функционирования и необходимые трансформации для реализации предложенной концепции.

Ключевые слова: Космополис, космополитизм, государство, мировое гражданство.

Kozub O. Cosmopolis as an absolute idea of Cosmopolitanism principle.

In the article possibility of creation of the World state – Cosmopolis is analysed on the basis of tendencies of contemporaneity, which would become an optimum solution in arrangement of intergovernmental existence. The mechanism of its functioning and necessary transformations are also presented for realization of the offered conception.

Keywords: Cosmopolis, Cosmopolitanism, state, world citizenship.

Акопян В. Г.

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ

У статті аналізується антропологічний контекст екологічної проблеми; екобезпечний розвиток розглядається як основа і принцип життєствердження і саморозвитку особистості.

Ключові слова: особистість, екологічна проблема, антропологія, людина, культура, освіта, виховання.

Сучасна цивілізація переживає кризу, в основі якої – глобальна криза культури, яка є результатом вичерпаності можливостей її розвитку у відчужених формах. Але при цьому культура оцінюється як засіб творчої самореалізації кожного члена суспільства і арсенал суспільних нововведень. Звідси прагнення виявити потенціал